

Riigikogu avaldus

Ukraina vastu toime pandud agressioonikuriteo eest vastutusele võtmisest

Mälestades kõiki Nõukogude Liidu ja tema õigusjärglase Venemaa Föderatsiooni agressioonikuritegude, genotsiidi ja küüditamiste ohvreid;

mentides, et mitte ühegi Nõukogude Liidu ja Venemaa Föderatsiooni agressioonikuriteo planeerijad, ettevalmistajad, vallapäastjad ega sooritajad ei ole ikka veel vastutusele võetud ega kandnud õiglast karistust;

juhtides tähelepanu, et eeltoodu on üks Venemaa Föderatsiooni poolt Ukraina vastu toime pandava agressioonikuriteo põhjuseid;

meenutades, et Nürnbergi Rahvusvahelise Sõjatribunali hartas sõnastatud rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtte järgi on agressioonikuritegu ehk kuritegu rahu vastu raskeim rahvusvaheline kuritegu, mis Nürnbergi tribunali 1946. aasta otsuse järgi erineb teistest sõjakuritegudest selle poolest, et sisaldab kõigi nende koondkurjust;

osutades, et Venemaa Föderatsioon ning tema poliitiline ja sõjaline juhtkond rikkus ja rikub agressioonisõda planeerides, ette valmistades, valla päästes ja pidades kõige raskemal viisil ÜRO põhikirja artikli 2 punktis 4 sätestatud jõu kasutamise ja jõuga ähvardamise keeldu, mis on ÜRO üks aluspõhimõtteid;

osutades, et Venemaa Föderatsioon ning tema poliitiline ja sõjaline juhtkond rikub ÜRO põhikirja artikli 1 punktiga 1 enesele võetud agressiooni vältimise kohustust, mis on ÜRO olemasolu eesmärk;

osutades, et Venemaa Föderatsioon ning tema poliitiline ja sõjaline juhtkond rikkus ja rikub teise Euroopa riigi vastu agressioonisõda planeerides, ette valmistades, valla päästes ja pidades kõiki Euroopa Julgeoleku- ja Koostöökonverentsi 1975. aasta lõppaktis kohustuslikuna vastu võetud aluspõhimõtteid;

tõdedes, et sellega on Venemaa Föderatsiooni poliitiline ja sõjaline juhtkond asetanud ennast väljapoole Teise maailmasõja järel globaalselt kokku lepitud normipõhist maailmakorraldust ning ohustab selle püsimist, rahu ja kogu maailma julgeolekut;

pidades silmas ÜRO Peaassamblee resolutsioone ES-11/1 (2022), ES-11/5 (2022) ja ES-11/6 (2023), millega maailma riikide enamik mõistab hukka Venemaa Föderatsiooni agressiooni Ukraina vastu ning rõhutab täieliku vastutuse, sealhulgas isikliku vastutuse olulisust selle kuriteo eest;

pidades silmas Euroopa Parlamendi 2022. aasta 19. mai (2022/2655(RSP)) ja 23. novembri (2022/2896(RSP)) ning eriti 2023. aasta 19. jaanuari (2022/3017(RSP)) resolutsiooni, millega kutsutakse üles võitlema Venemaa Föderatsiooni karistamatuse vastu sooritatud sõjakuritegude eest, kuulutatakse Venemaa Föderatsioon terrorismi toetavaks riigiks ning kutsutakse üles looma rahvusvaheline eritribunal Ukraina vastu sooritatud agressioonikuriteo toimepanijate vastutusele võtmiseks, süüdi mõistmiseks ja karistamiseks;

pidades silmas Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee resolutsioone 2433 (2022), 2436 (2022), 2463 (2022) ja 2473 (2022), mis samuti mõistavad kõige karmimalt hukka Venemaa Föderatsiooni agressioonikuriteo Ukraina vastu ning kutsuvad maailma riike üles rahvusvahelise eritribunali loomisele selle kuriteo toimepanijate üle kohtumõistmiseks;

meenutades, et alates 2022. aasta 2. märtsist on Rahvusvahelise Kriminaalkohtu prokurör uurinud Venemaa Föderatsiooni poolt Ukrainas alates 2013. aasta 21. novembrist sooritatud kuritegusid, sealhulgas genotsiid, sõjakuriteod ja inimsusvastased kuriteod;

arvestades, et Rahvusvahelisel Kriminaalkohtul on jurisdiktsioon Venemaa Föderatsiooni poolt Ukraina territooriumil alates 2013. aasta novembrist sooritatud sõjakuritegude, inimsusvastaste kuritegude ja genotsiidi üle, ent mitte agressioonikuriteo üle nii, nagu see on defineeritud Rahvusvahelise Kriminaalkohtu Rooma statuudi artiklis 8 ja statuudi Kampalas vastu võetud muudatustes;

rõhutades, et rahvusvahelise eritribunali loomine Venemaa Föderatsiooni Ukraina-vastase agressioonikuriteo uurimiseks ja süüdlaste karistamiseks ei riiva Rahvusvahelise Kriminaalkohtu jurisdiktsiooni teiste kuritegude üle, vaid täiendab seda;

meenutades, et Rahvusvaheline Kohus on sedastanud, et agressiooni keelustamisest tulenevad kohustused hõlmavad rahvusvahelist kogukonda kui tervikut, mitte üksnes üksikuid riike;

toetades täielikult Ukraina presidendi Volodõmõr Zelenskõi 10-punktilist rahuplaani, mis muu hulgas näeb õiglase rahu saavutamiseks ette eritribunali loomise;

meenutades, et Venemaa Föderatsiooni poliitiline ja sõjaline juhtkond on agressioonisõda planeerides, ette valmistades, valla päästes ning pidades sooritanud Venemaa Föderatsiooni kriminaalkoodeksi järgi kuriteo rahu ja inimkonna julgeoleku vastu ning see on karistatav kuni 15-aastase vanglakaristusega;

nentides kahetsusega, et ÜRO Julgeolekunõukogu, mille alaline liige on agressorriik, on Ukraina-vastase agressiooniga seotud küsimuste lahendamisel teovõimetu,

leiab Riigikogu, et:

- Venemaa Föderatsiooni agressioonisõda Ukraina vastu on kõige jõhkram agressiooniakt Euroopas Teisest maailmasõjast saadik ja nõuab adekvaatset õiguslikku reaktsiooni;
- agressioonikuritegu on raskeim rahvusvaheline kuritegu, mis on kõigi teiste Ukrainas toime pandud kuritegude algpõhjus ja mis viib järgmiste raskete kuritegude toimepanemiseni, ning selle sooritajate vastutusele võtmine on kogu rahvusvahelise kogukonna kohus;
- maailma riikide kohus on lisaks genotsiidi, inimsusvastaste kuritegude ja sõjakuritegude sooritajatele võtta isiklikule vastutusele Ukraina-vastase agressioonikuriteo planeerijad, ettevalmistajad, vallapäästjad ja täideviijad;
- agressioonikuritegu on olemuslikult riigi juhtkonna poolt sooritatud kuritegu;
- juba Nürnbergi hartas sõnastati põhimõte, et agressioonisõja juhid, organiseerijad, algatajad ja kaasaaitajad, kes osalevad sõjaplaani koostamisel või täideviimisel, vastutavad kõigi tegude eest, mis selle plaani elluviimisel on ükskõik millise isiku sooritatud;
- Rooma statuudi artikkel 27 rõhutab eriliselt, et ametlik positsioon, nagu riigipea, valitsusjuht, valitsuse või parlamendi liige, valitud esindaja või valitsusametnik, ei anna immuniteti agressioonikuriteo korral ega saa olla karistuse vähendamise alus;
- ilma agressioonikuriteo toimepanijate üle kohtupidamiseta ei ole võimalik saavutada õiglast ja kestvat rahu nii Ukrainas kui ka kogu Euroopas;

- Venemaa Föderatsiooni Ukraina-vastase agressioonisõja eest vastutajad tuleb tuua kohtu ette, et peatada Venemaa Föderatsiooni agressioonitsükkel, mida on ajaloos palju kordi nähtud ning mille tõttu Eesti Vabariik ja kümned tuhanded tema kodanikud on otseselt kannatanud;
- maailma riikide moraalne, õiguslik ja humanne kohus on tagada, et õigusvastased agressioonisõjad – olgu Ukrainas või mujal – ei jää karistamata, ning sellega ära hoida nende kordumine;
- rahvusvahelise kogukonna kõige otsustavama reageerimiseta Venemaa Föderatsiooni agressioonile 21. sajandil on ohus kõigi riikide suveräänsus, maailma rahu ja rahvusvahelistel reeglitel põhinev maailmakord;
- Venemaa Föderatsiooni poliitiline ja sõjaline juhtkond, relvajõud ning luure- ja julgeolekuteenistused on agressioonisõjas Ukraina rahva vastu toime pannud kõige raskemaid rahvusvahelisi kuritegusid, mille eest nad peavad kandma täit isiklikku vastutust;
- Venemaa Föderatsiooni juhtkonna poolt toime pandud agressioonikuriteo üle kohtupidamiseks tuleb luua rahvusvaheline eritribunal ÜRO Peaassamblee egiidi all.

Riigikogu:

- seab Ukraina-vastase agressioonikuriteo üle kohtupidamiseks rahvusvahelise eritribunali loomise ja käivitamise Eesti välispoliitilise tegevuse prioriteediks kuni õiglaste kohtuotsuste tegemiseni;
- kutsub Vabariigi Valitsust ja Vabariigi Presidenti üles tõstatama rahvusvahelise eritribunali loomise küsimus kõigil kahepoolsetel kohtumistel teiste riikide valitsustega, kõigis rahvusvahelistes organisatsioonides, kus Eesti Vabariik on liige, ja kõigil rahvusvahelistel foorumitel, kus Eesti Vabariik osaleb;
- kutsub Vabariigi Valitsust üles tugevdama koostööd Ukraina valitsusega agressioonikuriteo uurimisel ja kurjategijate kohtu alla toomisel;
- kutsub maailma riikide valitsusi ja parlamente, eriti Eesti liitlasi, üles aktiivselt toetama rahvusvahelise eritribunali loomist ÜRO Peaassamblee egiidi all;
- kutsub riikide parlamente üles jõustama Rahvusvahelise Kriminaalkohtu Rooma statuuti ja selle 2010. aastal Kampalas vastu võetud muudatusi, mis käsitlevad agressioonikuritegu.

Lauri Hussar
Riigikogu esimees

Tallinn, 15. juuni 2023